

We Lwowie dnia 29. marca 1900.

Aleg. 65

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych i o szkole ogrodniczej w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Jak sprawozdanie Wydziału krajowego świadczy, krajowe niższe szkoły rolnicze rozwijają się na ogół biorąc pomyślnie.

W roku szkolnym 1898/9 było czynnych (nie licząc objętej osobnem sprawozdaniem niższej szkoły w Dublanach) 5 niższych szkół rolniczych a to szkoły w Horodence, Jagielnicy, Kobiernicach i Bereźnicy z zupełnym kursem 3-letnim i świeżo w d. 15. września r. 1898 otwarta szkoła w Suchodole z pierwszym kursem nauki.

W zakładach tych pobierało naukę w ubiegłym roku szkolnym 144 uczniów, w bieżącym zaś roku wpisano na wszystkie lata nauki 192 uczniów, z tej zaś liczby 85 na rok pierwszy.

Według podanego w sprawozdaniu Wydziału krajowego wyszczególnienia frekwencji uczniów w każdej z tych szkół w każdym z ostatnich lat pięciu, okazuje się, że frekwencya jest zadowalniającą, z każdym rokiem stale wzrasta, oraz że do tych szkół wstępują w przeważającej liczbie synowie włościan. Z ukończonych uczniów każdy znajduje rychło chleb w pracy zawodowej, $\frac{3}{4}$ bowiem uczniów znajduje posady oficjalistów prywatnych przy większych gospodarstwach rolnych, a nieliczni tylko przechodzą do innych zawodów, co zaś jako objaw bardzo pocieszający podnieść należy, to ten fakt, że z pomiędzy 36 uczniów, którzy w ostatnim roku otrzymali świadectwo ukończenia nauk, sześciu wróciło na rolę ojcowską.

W obec faktu zaś, że z czterech istniejących niższych szkół rolniczych typu włościańskiego t. j. szkół w Jagielnicy, Kobiernicach, Bereźnicy i Suchodole, 2 pierwsze istnieją dopiero rok 14-ty, inne zaś powstały w ostatnich dopiero latach, że zatem instytucye te zbyt są jeszcze nowe, by mogło być już teraz rozszerzyć się przekonanie, że wiadomości w nich nabyte przydać się mogą i włościaninowi osiadłemu na swej zagrodzie, usprawiedliwionym być może nawet i pewien optymizm, dopuszczający nadzieję, że z biegiem lat

w miarę rosnącego rozwoju i frekwencji tych szkół i rosnącego do nich wśród szerokich kół ludności włościańskiej zaufania, procent ukończonych uczniów wracających do zagrody ojcowskiej powoli, ale stale zwiększać się będzie.

Komisya gospodarstwa krajowego wyraża przy tem nadzieję, że choć nie w tym jeszcze roku, ale w niedalekiej może przyszłości stan finansów krajowych pozwoli na to, by mogły być wyznaczone dla tych ukończonych uczniów szkół rolniczych, którzy na ojcowiznę wróca, zasiłki z funduszków krajowych na zakładanie i prowadzenie pod odpowiednim nadzorem wzorowych włościańskich gospodarstw. Komisya upatruje w takim umiejętnym popieraniu usiłowań gospodarczych, osiadłych na swej roli ukończonych uczniów tych szkół najdzielniejszy środek do podniesienia poziomu gospodarstw włościańskich i produkcji rolniczej u sąsiadów. Wiadomo bowiem, że włościanin nasz, który w żadne rady gospodarcze i nauki, o ile nie są poparte w oczy bijącym przykładem, nie wierzy, który książek popularnych o gospodarstwie po większej części nie czyta, notorycznym jest bowiem, że w naszych czytelniach ludowych tylko popularne dziełka gospodarcze przeważnie pleśnią nie tykane, że ten sam włościanin patrzy jednak uważnie na intensywniejsze i lepsze przynoszące rezultaty gospodarstwo na obszarze dworskim i ze spostrzeżeń swoich choć powoli, ale zawsze cokolwiek korzysta, i że dobrze prowadzone i obfite wykazujące plony gospodarstwo w okolicy, jest dla sąsiadujących z niem włościan najlepszą szkołą i najbardziej zachęcającym przykładem do naśladowania.

Komisya gospodarstwa krajowego przyjmuje dalej z zadowoleniem do wiadomości, że Wydział krajowy nie spuszcza z oka sprawy koniecznych zmian i ulepszeń w sposobie nauczania jak również potrzeby ujednostajnienia planu nauki we wszystkich szkołach tego typu w myśl dawniejszych uwag komisji sejmowej, przyjmuje się również z uznaniem do wiadomości usiłowania Wydziału krajowego dążące do zaradzenia obecnemu brakowi podręczników dla użytku niższych szkół rolniczych potrzebnych.

Sprawy przygotowania i doboru odpowiednich dla szkół tego typu nauczycieli, którzyby, unikając wszelkiej pozornie naukowej przesady przy nauce, dążyli do wypełnienia najistotniejszego zadania szkoły t.j. dania odpowiedniego zasobu praktycznych wiadomości i praktycznej wprawy uczniom, a którzyby zarazem umieli być dobrymi wychowawcami nie zaniedbującymi strony moralnej i obywatelskiej wychowania w szkole, sprawy tej nie spuszczał Wydział krajowy z oka i komisya wyraża nadzieję, że wszystkie następne usiłowania Wydziału krajowego skierowane będą w tym właśnie kierunku.

Według sprawozdania Wydziału krajowego wyrugowano w ostatnich czasach z programu nauk teoretycznych wszystko to, co będąc tylko balastem naukowym, utrudniało nabycie rzeczywiście potrzebnych wiadomości. Punkt ciężkości szkół przeniesiono do gospodarstw przy szkołach istniejących, które prowadzone w każdej szkole umiejętną ręką kierownika, stają się coraz więcej wzorowym polem do pracy i doświadczeń, i zarazem wzorowemi gospodarstwami.

Komisya gospodarstwa krajowego wyraża życzenie, aby Wydział krajowy kierując się nadal w nieustającym staraniu o rozwój niższych szkół rolniczych temi samemi zasadami, zwrócił jednak także w miarę postępującego rozwoju tych szkół uwagę swą na potrzebę przygotowania wychodzących z tych szkół uczniów, także do życia obywatelskiego, zwłaszcza na potrzebę obznajomienia ich z zakresem działania i zadaniami samorządu gminnego, tem więcej że choćby nawet liczba ukończonych uczniów wracających na ojcowiznę się nie powiększała, to i tym, którzy przyjmują potem obowiązki oficjalistów prywatnych, jest pewien zasób wiadomości z zakresu ustawy gminnej bardzo potrzebnym i pożądanym.

Przyjmując do wiadomości, że dodatni rozwój wszystkich niższych szkół rolniczych jest faktem niezaprzeczonem, nie może komisya gospodarstwa krajowego nie zwró-

cić dalej swej uwagi na kwestyę pobieżnie tylko w sprawozdaniu Wydziału krajowego naznaczonej, sprawy reorganizacji szkoły ogrodniczej w Tarnowie, w tym kierunku, by według polecenia Wysokiego Sejmu z dnia 3. lutego 1898 r. „plan nauk teoretycznych odpowiadał umysłowemu poziomowi uczniów do tej szkoły przyjmowanych“.

Komisya gospodarstwa krajowego wyraża nadzieję, że Wydział krajowy, idąc za wskazówkami stałej komisji dla spraw rolniczych, przedłoży na najbliższej sesji sejmowej taki plan reorganizacji szkoły, by bez obniżenia poziomu praktycznego wykształcenia uczniów, usunięto z planu nauk teoretycznych wszystko to, co praktycznemu wykształceniu bezpośrednio nie pomaga a przeciwnie staje się u uczniów podniętą do przesadnego o sobie i swem wykształceniu rozumienia. Komisya nie sądzi n. p. by utrzymanie nadal obowiązkowej nauki języka niemieckiego było dla przyszłych ogrodników u nas niezbędnem. Komisya wyraża przekonanie, że jeżeli głównym celem szkoły ogrodniczej ma być podniesienie ogrodnictwa w kraju jako jednej z ważnych a bardzo u nas zaniedbanej gałęzi produkcji, to należy dążyć do takiego wykształcenia uczniów, by ci po ukończeniu szkoły w kraju jako ogrodnicy pozostawali i nie mogli uważać dla siebie za możliwe i korzystne przyjmowanie obowiązków po za krajem, lub też przenoszenie się do innych zawodów.

Komisya nie uważa dalej za wskazane, by nadal przyjmować do szkoły kandydatów wprost po ukończonej szkole ludowej, nie posiadających często najmniejszej wprawy w najprostszyc robotach ogrodniczych.

Należałoby więc na przyszłość wymagać wykazania się jednoroczną przynajmniej praktyką ogrodniczą.

W nauce praktycznej należy główny kłaść nacisk na przynoszące dochód gałęzie ogrodnictwa t. j. produkcję warzyw i sadownictwo i należy rozważyć, czy przestrzeń zajęta pod ogród szkolny nie jest za małą, by obok wysoko istotnie stojącego warzywnictwa, także sadownictwo należycie można było rozwinąć. Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że należałoby ogród szkolny przez przyłączenie ofiarowanych bezpłatnie przez miasto Tarnów 5 morgów (jak o tem sprawozdanie kierownika szkoły wspomina) powiększyć. W ten sposób bowiem możnaby powiększyć roczną produkcję szczepków owocowych, co i ze względu na podniesienie sadownictwa w najbliższej okolicy i ze względu na praktykę uczniów jest bardzo pożądanem.

Kończąc na tem ten szereg uwag, Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych i szkole ogrodniczej w Tarnowie do swej wiadomości.

II. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 4.650 zł. na uzupełniające budowy w szkole rolniczej w Suchodole.

Przewodniczący komisji:

Stadnicki, w. r.

Sprawozdawca:

Jan Hupka, w. r.

